

יוסף אדריס: הריפובליקה נואת פִּרְחָת

ברברגע שהוכנסתי פנימה בלוויית משמר מיד חשתי תחושה של דיכאון. אף־על־פי שלא אחת נקלעתי לתחנת־המשטרה הזאת, היתה זו לי פעם ראשונה שנקלעתי לתוכה בלילה. משעברתי את המפתן הרגשתי שאני עושה דרכי בחפירה תת־קרקעית, המנותקת כליל מן ההווה, או אף מן העבר הקרוב. הקירות היו מכוסים משהו שחור, שדמה לצבע, ואילו השאר היה אפוף קדרות; כתמים לבנים שהיו פזורים פה־ושם הבליטו את הכיעור ביתר־שאת. הרצפה היתה כה צמיגה וחלקלקה עד שלא ידעת אל־נכון אם היתה זפופה או פשוט מרובצה בוץ. הנדיפה הכבדה שהיתה עומדת בחלל, ואשר לא ידעת מה טיבה, היתה מעוררת קבס ובחילה. מן המנורות, שהזמן נתן בהן אותותיו, ואשר עליהן נושבו זבובים והטילו ביצייהם, מנורות שעליהן ועל אורן נגזר מאסר־עולם—מהן נגה אור תווריין; ומעט האור שהתמלט בדי־עמל לא שימש אלא מעין זוק־סיתה־ה לחשכה יותר משפיורה; ואם אמנם נפלו אלומות־האור על חפצים ואנשים, הרי לא הובלטו אלא תווי־דיוקנם המכוערים והמעוותים.

בהיותי אפוף כל אלה התחלתי לחוש שאני הופך אט־אט חלק בלתי־נפרד מכל ההוויה הזאת, מן האנשים סביב, שניבטו בארשת של חומרה וכובד־ראש והיו מהלכים כה־זוכה כמהופנטים מתיבות־פרי, עגלות־יד וכיסאות בתיקפה שהוחרמו על־ידי פקחי־העיי־ריה ונעזמו אי־בזה בפינה; מבעלי החפצים הללו, כשהם פזורים אצל הקירות ובקרנות, כורעים לעיפה על הרצפה, ראשיהם שמוטים לפניהם אל חיקם, ומן השוט־רים במדיהם השחורים, שדמו לשדים באישון־לילה; וכך, בהיותי מובלע בכל אלה, חשתי שמן־הסתם ביצעתי גם אני איזה פשע שטיבו נשטכח ממני. השתוקקתי בכל מאודי להסתלק מן המקום בהקדם, על־כל־פנים, מפיון שאמור הייתי להיעצר הלילה בתחנת־המשטרה כדי שאוכל להופיע בפני התובע למחרת בבוקר, לא יכולתי אפוא לעזוב את המקום, הם לא ידעו היכן לעצרני שכן חדר־העצירים היה מלא עד אפס מקום, ואילו החדר השני, שניעוד, בדרך־כלל, לאסירים מדיניים, היה הומה נשים שנוקו להשגחה ונערות מפוקפקות, וכך, בסיופו של דבר, נוכחו לדעת שאין טוב מלהינחני לנפשי בחברת שומרי, בחדרו של הקצין התורן.

על אף מידותיו היה החדר קטן מלהכיל את כל האנשים שהיו בו. מכל הנוכחים עשה עלי רושם ביותר הקצין התורן. הוא ישב אצל דוכנו ומראהו כמפקד־הכללי של המש־טרה, מימינו הצובות, שמהן נזדקרו למעלה מחמישים לועי־רובים, מאחורי—לוח־עץ מצומד אל הקיר שכרע מרוב־נטל עם כל מיני כבלים ואזיקים, מגינים, גרוינים וקס־דוח, ואילו משמאלו ניצב תרפוס־הברזל הנושן. בהיותו ישוב ככה משול היה בעיני כשליט אדיר־כוח ונורא־החוד, ולרגעים נדמה לי כי אף עלול הוא חלילה לנגוס נָגס

מזרועי או לנקר עיני באצבעו—זאת על אף שברור היה לי כי אין לו ענין בי, ואף לי לא היה ענין בו. בתוך כך חשתי שדעתי מוסחת והולכת מכל מה שנוגע לי עצמי, מכל מה שהעסיקני קודם־לכן, והרגשתי עצמי נסחף־והולך עם צבא עיני האנשים שניבטו בו וניצבו נכחו, ואשר מעקה נמוך הפריד בינם לבינו.

תחילה נדמה היה לי שלא יצור חי היה אלא בריה שקורצה מן הגון השחור שעל הקירות. ראשו אינו אלא אחת הקסדות התלויות מאחרי, עיניו—לועי־רובים, ולשונו אינה אלא פרגול. אך משנרגעתי קצת והתרגלתי מעט למקום. הבחנתי איך חובש הוא את כובעו בהדרה מעוררת־יראה, איך כפתורי המעיל, דמויי מעיל־הקצינים, היו מרופסים עד למעלה. שלא כרגיל—ואיך עור־פניו נמתח בארשת חמורה עד שנעלמו כל הקמטים והעור דמה עתה לעורו של תוף שנמתח. היתה במבטיו איוו עצמה שהעירה בלב הבריות את ההרגשה שיותר משהוא מביט בהם הריהו מנקר בהם ועוקצם. והיה הלה מרעים בקולו, שואג וגועש למקוטעים בזירמת־מלים אין־פשר כנפוצי־ירי.

במראהו זה הזכיר את אחד הגנרלים האיטלקיים, משבויי־המלחמה. שנהגנו לראותם אי־פעם. אחר אירע סמל, או סמל ראשון—איני זוכר בדיוק—בא והתיצב לפניו. "פרחאת", קרא.

תמהתי על שפנו אליו בלא גינונים. מכל־מקום, תמהוני נמוג מששאל שוב: "פרחאת, מר פרחאת".

הקצין־התורן לא השיב דבר, עד שפנה אליו הלה: "רב־סמל... אדוני!" קרבתי קדימה ונשענתי על המעקה, כמוני כרבים זולתי, וכך יכולתי להאזין להיגיו, שניפרו בה עקבות רפים של איזור כפרי במצרים־עלית. בקולו שניסר ברמה נתהדר הדו המרהבים הפתוחים והגלויים שבהם גדל מנעוריו, וכן עלה בקנה אחד עם השאגה והצוויחה שנתחייבה עקב תפקידו הרשמי. נתלוותה לקולו איוו צרימות וחורקנות, מעין זו הבוקעת מן המקלט של בית־קפה עממי מחמת הגברת עצמת־הקול. דמותו של אותו גנרל נעלמה כבר לגמרי מעיני רוחי. אותה שעה נראה כמצרי בן מצרים העליונה—אפו ארוך כשל רעמסס, מצחו המסורגל גדול כמי שנתגבח, לרבות הדרת־שיבֶּתו שהעידה על שנים רבות של שירות במשטרה. אין ספק שעשה כמה עשרות שנים כדי להגיע לדרגת רב־סמל לאחר שהתגייס לשירות כטוראי פשוט. ראיתי את גופו הקשיש כמו שהוא, ואבריו, מהם מהוקצעים ומהם מעוקלים, תחובים במדים, נעליים כבדות וחגורת־עור—כל אלה שיוו לגופו אותה מראית כמו שמגהץ משווה צורה לתרבוש. ברור היה בתכלית כי הוא נהנה לשמש קצין־תורן, והוא ביקש שהבריות ינהגו בו כבקצין של ממש—משרה שאין ספק כי נשא נפשו אליה רוב שנות חייו, כשהוא חולם על אותו יום בו ינצנץ אותו כוכב, שכן אף שלעתים יש ומטילים עליו תפקיד של קצין תורן הרי מועד פרישתו לגימלאות ממשמש־זבא, וכוכב־השקיעה היה ברה־ישג יותר מן הכוכב של סגן־משנה... וכאשר נעתקו עיני ממנור־האלאה ומבטי תר סביב לחדר, יכולתי לראות את השולחנות שנעזבו על־ידי בעליהם, את המאוורר שהותקן מעל לכספת, אשר דומה שלא השתמשו בו עשר

שנים לפחות, ואשר הסיאוב הביא עליו רשתות קוריי־עפביש, ואת נורת־החשמל על אהיל־הברזל שלה המשתלשל מטה מן התקרה על ראשו של פרחאט השפוף על גבב־הניירות שלפניו. ובעוד שהמו־האנשים שהתגודד מסביב למעקה־העץ היה מעין גוש בו כל פרט נבדל אמנם מרעהו, הרי כולם היו לאחד בישיבתם ובדאגתם, בארשת הדיכאון ובעיניים הנוגות והזעפות. משהואשמו כחוק ונהקרו על־ידי התביעה נראו רובם חוזרים, רתוקים יחדיו לשלשלת אחת ארוכה....

לאחר זמן־מה נוכחתי לדעת שהללו לא נתנו דעתם כלל על המשמר המזוין שליוה אותם, על האזיקים, או על רב־סמל פרחאט עצמו. שאגותיו הושבו אחר בצוויחות, או לעתים בתשובה ניצחת, חריפה לא־פחות משלו. אחד מהם התפרץ בזעם משום שפרטי־זהותו ותעודותיו לא הגיעו עדיין ממחלקת תחקיר־הזהות, והוא נאלץ לשבת במעצר עד שיוסדר עניינו. הוא המטיר קללות וחרפות על כולם, כשהוא קורא תגר על העוול שבעולם, על ביש־מזולו ועל דלותו. ולוא נשתייר אצלו קורטוב של כבוד לסמכות ודאי היה מכביר קללות כיד המלך גם על הקצינ־התורן. שמתי לב שפרחאט כקצינ נתקף מבוכה רבה בהקשיבו לדבריהם, כשהם משתוללים וגועשים, אך נבצר ממנו—כפי שאמנם חייבים הקצינים לעשות לדעתו—להשבית את ההמולה והשאון מחמת מספרם הרב, מרדוּתם וקשי־ערפם. לאחר שגמר להתדיין עמם, והם הלכו לדרפם, שוטר בראש השורה ועוד אחד מזדנב מאחריה—אזיקיהם מנקשים ומקשקשים, האסירים עודם מגדפים ומקללים, אר־אז הפטיר פרחאט אנחת־רווחה כאובד־עצות. וכאשר נתתי דעתי על פרחאט מצאתי שהוא נראה קשיש מאד. כה קשיש עד שסבור הייתי כי הוא מעין חפץ שהוחרם פתאום בפשיטת־שוטרים, ולאחר שהוחרם נחתם בתרבוש אדום ובמדים ואוחסן במחסני־הממשלה לתצוגה, כשהוא מתרפט ומתבלה, אף־על־פי שהחותם לא נזק כלל. עיניו נעו לעבר הנוכחים והוא הפטיר:

”אוף, אני נשבע באללה שעבודת־פרך בכלא קלה יותר מכל זה”.

עיניו ננעצו בי. ניכר שזימנוני לשיחה. ואילו אני, שישבתי שעות בשקט מקשיב, השבתי לו ונמצאתי אומר:

”אה.. הרבה עבודה, או מה?”

והוא השיב, כמי שהמתין לפרוק מעליו איזה נטל כבד:

”הייתי אומר כן, אדוני. זאת לא עבודה. זהו קירקס. זה בית־משוגעים. אנשים יצאו מדעתם. מה הם זוממים? איכפת להם משהו? הכל נופל על הראש שלנו. בשם־הנביא, הייתי מעדיף לעבוד בברזל מאה שנה מאשר לשבת פה שעה אחת. והדבר המשגע אותך הוא שכל זה סתם שטויות... הכל שקרים... טענות חסרות־שחר... בחיי, יש אחד שמעמיד פני סומא, והשני—איבד את פטישו, והבחור שטוען כי נרדם ומצנפתו 'הלכה'—למה להוסיף? לא עמדת שם מן בוקר? מה יש לך, ילדה? שִׁמְעָ, אני לא רב־סמל פרחאט, אם היא לא תגיד שהיכו אותה ושדדו את התכשיטים שלה... מה מה יש לך, ילדה? מה העניינים?”

ח־”ילדה” היתה אשה אחת שמאלה שעמדו נכחו. היא היתה לבושה בגדים שחורים, אשר אֶשְׁף־הדלות הפכם לגון צהוב־אפור. מסביב לראשה כרכה ממחטה מהוהה, אשר

הסתירה במעט את שער־ראשה הקצר והמקורזל שגונזו כעינ־הקפה. וקצות גדיליה היו בלים ודהויים. גוף־פניה היה שחום ועיניה נסתאבו בכוחל מחמת הדמעות שהגירה.

"אום־ספינה", אמרה בעננה. "הנערה עיושה, בת־אחותה נבווייה, הנער—" "מה להם? מה להם?"

"הם תקפו אותי והיכו אותי בבטן", והיא התחילה להתיפח. חיש מיררה בכני. קולה נשתנק בדמעות והוסיפה:

"ואום־ספינה... היא נשכה אותי פה... בכתף... ונתנה לי אגרופ בבטן. הילדה עיושה 'סחבה' את העגילים שלי."

קולו של רב־סמל פרחאת נתעבה ונצטרד מחמת פרציה־הצחוק שעלו מגרונו. "תה מבין, אדוני?" שאל. "תה רואה? לא אמרתי לך? הכל—ערימה של שקרים, ושקרים גסים. אני שואל אותך, אתה יכול לתאר לעצמך יצור כזה שיש לה יותר מכפתור אחד של נחשת?... איזה עגילים הם אלה ילדה, שלקחו ממך? התכשיטים של הכתר?"

"עגילים של זהב, ביי, ושני צמידים—"

רב־סמל פרחאת פנה אלי בניעימה שהזכירה לי את הליצן נגיב אל־ריחאני. "מי באמת תה חושב שהוא הקרבן בסיפור הזה?" "מי?"

"אני! זה אני, אדוני. שקר גם כזה גרוע משוד באלימות. ומה שאיום בכל העסק הוא שהדו"ח על כך צריך להיות בשני העתקים, ועוד גרוע מזה הוא שאני, בכבודי ובעצמי, אצטרך להכין את שני ההעתקים."

הוא פנה לאשה. נועץ בה עיניים בוחנות ודוקרניות. שניבט מהן קורטוב של חיון. נטל את העט ופתח את יומן הדו"חות הגדול כמי שפותח את שערי מיתולי: "ובכן... הלואי שאללה הטוב יגמור אתכם ואותי ביהד... אז תבוא עלי מנוחה—" משסיים לכתוב את המבוא לדו"ח שאל אותה:

"מה שמך, ילדה?"

הוא לא המתין לתשובה. אף לא התעניין בה. בפנותו אלי המשיך במה שנטל עליו לומר, אף־על־פי שהרגשתי שהוא מסיח עם עצמו יותר משהוא מסיח עמי: "בחיי הנביא, אני הוא שנפלתי קרבן. ולא רק במקרה הזה; באלף מקרים, במיליון. אולי לא תאמין. אם כך, בוא הסתכל ביומן. התחלנו היום במקרה של אונס בדרך־המלך, ואחר־כך לפי הסדר, עד מספר 592. כיום ארנק, שהיו בו כביכול מאה־ארבעים־ושבע לירות, שמונים־ושלושה גרשים וכמה בולי־דואר. אני נשבע באללה שלא היו בו יותר משני בולי־דואר, ואולי, כפי שנשבעו, גם חמש פרוטות. המקרה הבא הוא שד של נחשת. נאמר בהצהרה כי משקלה של כמות הנחשת היה חמישים ליטרה, והם מאשימים את המשרת—בסך־הכל נערה שאין משקלה עולה על עשר ליטרות... ועוד ועוד. מן הבוקר יש לי עווית־אצבעות בגלל הכתיבה. וכל זה רק פיתפתי־ביצים, שטויות ושקרים. אישי היקר, שכח את זה."

הוא פנה אל האשה:

"למה את לא אומרת משהו, ילדה?" שאל. "איך קוראים לך?"

בטרם תשיב הצטחק, כמי שזכר בדיחה, ושאל: "ומה בדבר הגופה שמצאו במזבלה ולא היו לה בעלים? כלומר, שהבעלים לא זוהו. הם מצאו שנפח את נפשו סתם-ככה, בלי שמישהו יאמר לו איזו מלה גסה. תגיד לי, מדוע בחר דווקא במזבלה הזאת למות בה? תה חושב שלא היתה לו ברירה, ללכת לרובע העשירים, לשוברה, למשל? ירחם אלה על נשמתו. הוא מת כבר, ולמה זה אני הוא שצריך לסבול? סוף-דבר... על כולנו נגזר לסבול, כמונו כאבותינו..."

הוא הפנה ראשו אל הנערה:

"איך קוראים לך, ילדה?"

"ח'דיג'ה".

"ח'דיג'ה מה? תגידי כבר!"

"ח'דיג'ה מוחמד".

"זווי כבר, אשה... מוחמד מה?"

אך בטרם תספיק להשיב הניח את העט בצד, ובהשעינו מרפקיו על הגליון שיקע ראשו בין כפות ידיו. מתחת לתיזורת כובעו נינועה הנורה שלפניו כטוטלת עד כדי כך שצללית ראשו ניטלטלה אנה-ואנה על פני הקיר, מאחוריו, ופנים ואחור, משל היתה קוף גדול, והוא הפטיר:

"בשם הנביא, אני הוא הקרבן. בחיי. לא לחינם זקנתי בטרם-עת. שלושים שנות שירות, אני אומר לך, וכל יום בצורה שכזאת... עברתי כבר את הכל, ממנזלה ועד עוניבה, ומאל-עריש ועד מרסה-מטרוח... ראיתי רוצחים בעד קנה-סופר, שורפים אסם בעד קלח-תירס... אנשים השתגעו. אדם אינו מלבין סתם-ככה".

פתע פסק מדיבורו ועץ-זנק אל זרוע אלמונית שנשתרבה אל השולחן. הוא חבט בה בכוח ובעצבנות וקרא:

"אמרתי לך כבר מאה פעמים שתמצא לך ספוג אחר. אין עוד חתיכה אחרת בתח-נה?... אמצא מחסיי באללה, וכי אנחנו בשוק של צוענים?"

לא כילה את דבריו עד שהזרוע ובעליה נעלמו במבוכה ובבושת-פנים, אחר פנה אלי בפנים רציניים ותוידיוקנו לבשו חומרה:

"אתה יכול לקבל שבץ, ולא איכפת להם כלל לממזרים האלה. רק לעשות צחוק יודעים". ומדי דברו מצימץ בעיניו אל חדר-הטלפון, מקום שהתגודדו כמה שוטרים מסביב לעמיתם, אחד בעל-בשר ורפה-כוח; כמה מהם החזיקו בידיו מאחרי גופו ואחרים ניסו לשלשל את מכנסיו מטה, ואילו המסכן—הלה היה מתנשף מקוצר-נשימה ונאבק עמהם ככל שהיה לאל ידו.

הבחנתי בזווית-עיניו של רב-סמל פרחאת כי התחייך וצחק צחוק כבוש, ואחר מתעלם מן המתרחש סביבו שירבב ראשו קדימה לחזות במאבק, הוא נראה עצוב באמת כאשר נסתיים המאבק בנצחון ובעל-הכרס נמלט על נפשו וידו על העליונה. למגינת לב רעיו.

אותה שעה הרעים בקולו, בניב מובהק של בן מצרים עלית: "איוז כנופיה של נשים עלובות... לכולכם לא היה די כוח להתגבר על היצור החלוש הזה?" עוד טרם יכלה דבריו ודלת צדדית נפתחה, ובאולם הופיע העוזר למפקח הראשי. פתאום ירדו חירשות ואֵלם בתחנה, הכל קפא מסביב, מחמת האווירה של חומרה שעמדה בחלל.

"את אומרת ששמך הוא ח'דיג'ה מוחמד—מה?" שאל רב־סמל פרחת בכובד־ראש. עזבתיו לנפשו בחקירותיו, שפן משום־מה נטרדתי על־ידי משמר־הלילה שהתחיל להתרפו בתחנה. וכשנתקבצו הכל יחדיו היה זה מראה מיוחד־במינו. שתי שורות של חשכת־מחשפים, ואך כפתורי־הנחושת הצהובים מנצנצים, ומעל לאותה חשיכה נגלו התרבושים דולקים בגזנם האדום־היוקד. בחזית של כל שורה נגלתה שורה נוספת של זרועות פשוטות ברפיון, מחזיקות ברובים. יכולת לשמוע רחש ומילמול בחשיכה וצלצלי־צחוק שנתעממרו־הלכו במהירות של כוכבים נופלים. יש שהיה מרפק נשלף בין הזרועות הפשוטות ונוגע קלות בצד רעהו.

העוזר למפקח־הראשי ערך מיסדר־בקורת, אפו זקור כלפיי־מעלה כתרנגול־הודו, עם שעניו נצמדות אל כפתור שלא מורק די־הצורך, או אל נעל שלא הבהיקה כהלכה. הוא היה מהלך אנה־ואנה, אחר נכנס לחדר. דומה כי סעד את לבו שם. שפן בצאתו שוב היה מלעס ובוהק קל בשפתותיו. ושוב ערך בקורת, עם שהוא מגנב את ידיו שעת־זה נטלן, ונעלם.

קתות־רובים נחבטו בקרקע כמה פעמים. על כמה מן השוטרים נגזרו ענשים, וכמה מהם נפטרו באזהרות בלבד. לאחר מכן...

"הורד 'שק! הכתף 'שק! משמר, קדימה צעד!"

ומשמר־הלילה יצא לתפקידו מתנועע ומתנהל בכבודות. בסוף המשמר נראה רב־ט כבד־גוף שממר על ערפו של הטור, ואשר לשווא ניסה להקפיד על קצב הצעידה, חרף גופו המסורבל.

משהסתלק המשמר נתרוקנה רחבת־התחנה, וזו דמתה לקרון־רפכת לילי שהגיע לתחנה הסופית.

משנפניתי שוב אל רב־סמל פרחת מצאתי שעודו חוקר את האשה.

"ואיפה תקפו אותך?"

"בתוך הסילמה".*

"ומה־פתאום הלכת לסילמה, ילדה?"

"מחמוד".

"מחמוד מי?"

"מחמוד!"

ושוב נשמע הניב של מצרים עלית, וקמוט־מצח, ובלא שיכתוב דבר ביומן, שאל:

"ומהו, בעצם, בשבילך מחמוד זה, ילדה?"

* סירוס המלה "סינמה", קולנוע. (המתרגם)

"בן־דודתי".

"הה, איזו מדינה 'עקומה' היא זאת, ממזרים שכמותם", אמר בהניחו את העט מידו, הוא שלף מכיסו קופסת־מתכת נושנה, מעין זו המשמשת לסיגריות יקרות, הבחנתי שהיו בה שתי סיגריות פשוטות, אחת בעלת פיית־שעם, וכן פיסת־גפרורים. הוא הצית אחת מהן והפטיר מלת־גנאי או שהים, במעומעם, על אבות ואבות־אבות, אולם הערפל סר משאמר:

"סילמה... הה... סילמה אומרים... באמת? מה־פתאום לעזעזול, הלכא לסילמה?... פרצור פים כמוך לא הולכים לסילמה..."

פתע הפסיק את המונולוג, נינח לאחור בשיכול־רגליים ושאל את האשה:

"ומה־פתאום, ילדה, את הולכת לסילמה עם בחור כזה?"

עיניו תרו סביב לעברי, אפשר שביקש כי אהיה עד־שמיעה לתשובתה. לכן שאלתי:

"מה, עוד לא גמרת את הדו"ח?"

"עדיין לא... איך אפשר בכלל לגמור אותו? תיכף אתפנה אליך. אני יודע שעייפתי אותך, רק רגע ואתפנה אליך".

ברור כי סבור היה שבאתי להתלונן על משהו, או שמא חשבני למודיע—האחרון מתקבל על הדעת יותר. אפשר, מכל־מקום, שמצאני יאה לתפקיד של מאזין אשר לפניו יוכל לשפוך את מרי־שיחו באחד מלילות עבודתו הארוכים, ולכן החליט להשהותני. הוא נתחייך, כתב משהו, ואחר אמר:

"אחרי הכל, דעתך בדוחה עליך. באמת, זה לא יותר טוב מסילמה?"

אחר נאנח ושאל את האשה:

"למה רצה בעלך לשעבר לעשות לך רע? מה פתאום־הולכים לסילמה? קדימה, דברי כבר, ילדה, למה רצה בעלך לעשות לך רע?"

"בגלל שהיה לי נגדו צו של תביעת־מזונות".

הוא רשם בחפזה מלה או שתיים ונתן בי עיניים סולדות.

"שטויות! סילמה! איזה סרטים הם עושים!! אפשר היה לבשל אותם ולהכין מהם מרק!"

"למה? לא מוצא חן בעיניך?"

"מוצא חן? איך אפשר? סרט באמת צריך להכניס משהו לראש שלך, ומה כל התעלולים והכפירות האלה, שאינם מוליכים לשום מקום".

נטל את העט ותקע את חוד הציפורן ביומן, ותחת שיכתוב הפטיר בלי־משום:

"פעם כססיפורי־הסרטים יצאו מאפי עשיתי סרט".

הואיל ולא היתה כל נימה של ריגשה בדבריו לא הטיתי לו אוזן קשבת. מכל־מקום, מאחר שנשמע צילצול מזור בדבריו, שאלתי:

"אתה עשית מה?"

"עשיתי סרט, סרט של קולנוע".

"איך עשית זאת? השתתפת בו כשחקן, או מה?"

"לא, הכנתי סרט במיוחד בשביל הסילמה".

עמדתי לפטור עצמי מכל הענין בצחוק עם שאני מהרהר כי ודאי חזה במרעייני באירוע מסוים, או במעשי־פשע, שכה רבים הם בחייו יום־יום, וכי רצה, תחזקנה־הדין, לתת לכך ביטוי בסרט.

"איזה מין סרט היה זה?" שאלתי, כובש צחוקי. וכך, בפשטות רבה, בלא גימגום או היסוס, בלא שית־ישר במושבו ובלא שיניח עטו, או בלא שיתן דעתו על האשה ועל שאר האנשים שליד המעקה, הפטיר:

"זה היה הודי אחד שבא לקאהיר, איש עשיר מאד, אחד מאלה שהם עשירים בממון כמו שאנו עשירים במחסור. האיש בא בלבוש מפואר לאחד מבתי־המלון המפוארים מאין כמוהם, נגיד, כמו 'מינה האו' או 'שבת'... ושם היה גם אחד, יצור עלוב כמונו".

כאן נתחדדו חושי בכת־אחת. נשענתי אפוא על המעקה שלא לאבד אף מלה מדבריו. אשה אחת נזעקה קדימה, מצעקת, תובעת עזרה. היתה טובת־תואר, גון־עורה נאה וגבותיה נצטיירו בעדינות רבה.

"מה יש לך, אשה?" רטן רב־סמל פרחאת לעומתה. "מה הבעיות—בא יום־הדין, או מה?"

"הצילנו! הושיעו! הבחור הרביץ לאמו מכות־רצח".

"איזה בחור, אשה?"

"בנו של השכן שלנו".

"אז מה לנו ולעסק הזה?"

"מה? לא—זכותו של הנביא יגן עליך—המשטרה?"

"ונכון שהמשטרה צריכה להתערב בעניינים שבין הבן ואמא שלו?"

"אה... צריך לחכות עד שיהרוג אותה, אחא?"

"זה כבר ענין אחר לגמרי. במקרה כזה נבוא לאסור אותו".

האשה ויתרה מתוך ייאוש ופרשה לקרן־זווית עם השוטר שהשיגה עלי. היא התחילה לספר לו את הסיפור בלחש כשהיא מסתייעת הרבה בגבות־עיניה. לאחר־מכן עזבה את התחנה בהשאירה מאחריה את השוטר משתאה, כאילו הקסימוהו לחשושי גבות־עיניה.

שוב נפנה פרחאת אלי:

"איזה זועזוע באמת... בחור? אמא? די... הברגש העלוב הזה היה מחוסר־עבודה, כלומר, כמו שאומרים, שכיר ב'הברת השמש'—ממלא אור־שמש בבקבוקים כל היום ומציע את סחורתו בלילה. הא. זה בדיוק, ובכן, כפי שאמרתי, אותו הודי, כשעמד לעזוב את המלון נשמש ממנו יהלום ששוויו בשוק־היהלומים כיום לפחות שבעים או שמונים אלף לירות. הנער המצרי שראה את זה הרים אותו והחזיר להודי העשיר..."

"על איזה יהלום אתה מדבר, בעל־גוזמות שכמוך?"
נפנינו שנינו לאחור ונכחנו לראות כי האיש שאמר זאת היה סמל גבה־קומה ובידו
תיק־מקרה, והלה שאל ממנו־ובו:

"מה עשית בענין האיש שנפטר ואשר שמו אינו ידוע?"
"מה? תה רוצה ממני שאעשה? תסתובב ברחובות ותקרא—'מישהו איבד גופה?' ענה
פרחאת בהתעוררות־פתע.

"הלכתי לבית־החולים וראיתי אותו."

"אני שמח שהכרתם זה את זה."

"הבט, אחא, גון־עיניו כעין הדבש, שערו אפור, וברקתו הימנית..."
"למה אתה מספר לי כל זאת? האם שלחתי אותך לבקש את ידו? מוטב שתמשיך
את העבודה שלך. 'כעין הדבש'! באמת, מטומטם־תורן שכמוך."
אחר פנה אלי:

"כאשר בא ההודי לתת למצרי קצת כסף, נשבע הלז בכל הקדוש לו שלא יקח אפילו
פרוטה אחת. ניסה לשכנע אותו, אך ללא הועיל. לכן עלה ערכו לאין שיעור בעיני
ההודי והוא נתחבב עליו ביותר. ובכן, עברו ימים וההודי נסע לארצו ולא ידע איך
להשיב למצרי כגמולו. לבסוף החליט שהדרך הטובה ביותר היא לקנות לו כרטיס־
פיס... אתה יודע כמה היתה הזכייה הראשונה? אך טוב שנזכר עד שנשתה תה."

לשמע מחי־כפיו של פרחאת הופיע הנער מן המזנון. הוא הזמין תה, ובינתיים התפתח
ביניהם ויכוח ממושך בדבר מספר הפעמים שהזמין במשך היום. הנער טען—שלוש
פעמים, ואילו הוא טען—רק שתיים. ואפילו כשהוגש התה לא בא הוויכוח על פתרונו.

שמענו את דלתו של העוזר למפקח נפתחת. לאחר שיצא הלז החוצה והתיצב זקוף־
קומה בכיכר־התחנה, חזר פרחאת ושאל את האשה:

"הי... ובמה הענין?"

כשקיבלתי את הצו נגדו, בא אצלי ורצה שאני אותר עליו. וכשלא הסכמתי, שלח את
אמו, אחותו ובן־דו—

"אוף... מספיק עד כאן. הם התקיפו אותך בסילמה?"

"כן, והם היכו והיכו אותי עד שכמעט היתה לי הפלה..."

"מה?"

"רואה אתה, אני בהריון ששה חדשים."

רב־סמל פרחאת, שנחפס לסקרנות, הסיט את הדר־ח לצדו.

"ימח שמך. על־ידי מי נכנסת להריון, אשה?"

"על־ידי, אדוני... על־ידי בעל־לשעבר."

"מתי?"

"קודם שגירש אותי."

"ומדוע גירש אותך כשאת הרה?"

"מפני שנשבע ל..."

"נשבע למה? ומתי גירש אותך?"

"ביום הראשון של הרמדאן הקודם שברתי את פד'המים של אמו כשקמתי להכין את ה'סחור'". והוא נשבע ב'שש' שישבור את זרועי כתגמול על כך".

"והוא שבר את זרועך?"

"לא. הוא גירש אותי".

"בשם הנביא לבי אמר לי שזה יקרה... והפד של אמו הוא הסיבה. וכך, משום שהפד של אמו נשבר ברמדאן שעבר, רתח בי דמי במשך כל היום—ואני עצמי קרבן של פד עלוב שווה-פרוטה. הקשיבי, ילדה, יש לך עוד משהו להצהיר? רוצה להגיד עוד משהו?"

"כן, אדוני, זו היתה עיושה שסחבה ממני את העגילים בשעה שאמא שלה—"

"אוף, יש לך עוד משהו להגיד חוץ ממה שכבר אמרת?"

"אבל לא אמרתי עדיין שום דבר".

לא יכולתי לכבוש את צחוקי, וכעסו של פרחאת גם הוא הפך צחוק גס, פרוע. הוא סיים את הדו"ח, נאנח ופיהק, ואחר ניענע בראשו.

האשה יצאה החוצה ובידה אישור המפנה אותה לבדיקה רפואית, ולהפתעתי יצאו אתה כל האנשים שעמדו מסביב.

"ובכן, כמה היתה הזכייה הראשונה?" שאלתי.

"עדיין זוכר? זו היתה מיליון לירות. אחרי הכל, זה גם עלה המון כסף. הוא קנה מאה כרטיסים כדי להיות בטוח שיזכה, וכשהגיע התור זכה אחד מהכרטיסים האלה בזכייה הראשונה—מיליון לירות פטורות ממס. מעולם לא היה האיש הזה אוהב-בצע, ולא רצה לשמור את זה לעצמו. בשום-אופן. מה עשה? הלך וקנה אניית-משא עצומה וטען אותה במשי הודי מובחר ביותר, קצת שנהב, קצת נוצות של בתייענה, חתיכת אריג מצמר קשמיר ורהיטים מובחרים. אחר-כך שלח את האניה כולה על צוותה לאלקסנדריה. לאתר-מכן שלח את חוזה-המכר ופוליסת-הביטוח, לאחר ששילם את דמיה, לידידנו במצרים. כלומר, לא היה צריך אלא לקבל בלבד—וזה הכל. אחר-כך, שים לב... הגיעה האניה לאלקסנדריה... משהו, בשם אללה... שלא מן העולם הזה. ולמי כל אלה, חברים? לפלוני. ובכן, בקיצור, הבחור מכר את הסחורה על האניה והשתמש בכסף לקניית עוד אניה. וכך שלח אניה אחת מעבר לים טעונה כהלכה, ואילו השניה היתה חונרת הביתה גם היא טעונה כהוגן. ועכשיו, אם עולה לך חבילה קטנה פל-יכך הרבה לשלוח ברכבת, תאָר לעצמך כמה תרוויח אניה כזו ממסע של..."

ברברגע התפרץ פנימה איש אחד קטן-קומה, לבוש גלבייה, כולו מדוהן ומוכתם, ראשו גלוי וברגליו קבקים מנקשים, זנק פנימה כחץ מקשת ופניו הפיקו צער רב.

"אפנדי... אפנדי".

התפרצותו הרגיזה את רבי-סמל פרחאת. וכמי שספג מיריבו חבטה עזה בקצה אפו נפנה פרחאת אל האיש הרעים עליו בקולו:

"מה לך נזעק?"

"לא-כלום, אפנדי. זה הילד הממזר שזרק לבגה ששברה את הזכוכית של חלון-הראון, זכוכית כזאת שלא תשיג היום, בלגית אמיתית מלפני המלחמה, שלושה מטרים על שלושה. שיחריב אללה את ביתך כמו שהחריבת את ביתי, ילד ממזר שכמוך".

"איזו חנות היא זאת?"

"חנות המפולת של 'אחנה וידידות' שברחוב הראשי".

"אני מכיר אותה. זו שבפינה מול המוסך".

"זוהי. יברכך אללה. מייתן ואללה לא יביא עליך..."

"ואיזה חלון נשבר—זה שלצד הרחוב או זה שלצד הרובע?"

"החלון הגדול, אפנדי, זה שלצד הרובע".

"או זה לא שייך לנו, זה שייך למשטרת בולאק", אמר רבי-סמל פרחת כשהוא מושך ידיו מן הענין ומתקין עצמו להמשיך בסיפור.

"איך זה יכול להיות, אדוני, כשהבית שייך למחוז שלכם?"

"הצד של הרובע שייך לבולאק".

"אנא, אפנדי..."

"אמרתי לך כבר שאין לנו קשר לזה. לך לתחנת בולאק".

"אג—"

"לך... יקח אותך החמסין!..."

האיש זנק החוצה בניקוש-קבקים. פרחת המתין עד שיפוג סאון הנקישות, ואחר טרח להחזיר לקדמותה את האווירה שהופרעה על-ידי החנווני. הוא נינוח בהרחבה על מושבו, שהוטה מעט לאחור, אחר הסיר פובעו והחזיקו בידי, ממשמש ומנפנף על פניו חליפות:

"נמאסו עליו על האיש כל האניות האירופיות, ותוך שנה היטיב אללה עמו והוא התעצם מאד. לאט-לאט התחיל לקנות את האניות באלקסנדריה עד שלא היתה עוד אניה אחת—אנגלית, איטלקית, עלוקית—שלא נשאה את הדגל הירוק..."

הבחנתי שתווי-פניו של פרחת נתרגעו. הם השירו מעליהם את אותות הנוקשות והסלידה ועל מקומם באה ארשת של עדנת-ישישים. עיניו נעו בחלל החצר בשני ספרים חולמניים. שוב לא ניכרה הצרידות בגרונו, קולו קל-חרהט ומפיו ניגרו דברים מתוקים מדבש. ואין אתה יכול לעמוד בפני קסמיהם, בפני הגימה הרוטטת שבהם, בהיותם מפרפרים אט-אט אל תוך הדממה הנוגה שהיתה שרויה בתחנת-המשטרה, ושיוו למקום מעין אווירה של מושב-אבל מתחת לכיפת-השמיים, בקצה-הלילה, כאשר לא יישמע מאום מלבד האוושה של מגורות-הגז ומילמול שבפי המנחמים.

"והאיש היה לבעל אניות רבות מספור, שהקטנה שבהן היתה גדולה פי-עשרה או פי חמישה-עשר מתחנת-המשטרה הזאת. אבל—האם היה מרוצה מכל זה? בשום אופן לא. הפסף לא בילבל אותו... וכך בהכנסה של האניות הלך וקנה בית-חרושת עצום לאריגים, ובו העסיק איזה חצי מיליון עובדים. כעבור חודש קנה בית-חרושת לזכוכית ברווחים של בית-החרושת לאריגים. ברווחים של הזכוכית קנה ארבע

סחנות־קמח—ומפעלים לקילוף־אורז... אחרי־כן מנפטות של פותנה, קצת סוכר—קצת גז—קצת נייר—קצת מכונות—קצת פלדה—באיזה אופן שהוא השתלט יום אחד על כל בתי־החרושת במצרים. אך מצב־העניינים ההפכפך הזה לא השביע את רצונו. הוא אסף את כל בתי־החרושת וריכז אותם יחד במקום אחד על־פני שטח של אלף פ'דאן. לא. מה זה אלף? אלף לא יספיק! נכון יותר, עשרת־אלפים, שחמשת־אלפים מהם הוקצו לבתי־החרושת, ושאר חמשת־האלפים למגורי העובדים. לא סתם בתים, אם לא איכפת לך. לא. אלה היו בתים ממש, עם גנים ומרפסות, והכל היה שם—לולים לתרנגולות, לארנבות, הכל. וזה לא הכל! הוא לא עשה שום רווחים מעמלם של העובדים. מי שהיתה עבודתו שווה חמישה גרושים קיבל חמישה, ומי שהיה שווה עשרה קיבל עשרה. תסלח לי אם אני מדבר כך, אבל פועל ישקיע את כל חלבו ודמו בעבודתו רק אם ישלמו לו כראוי. אנחנו עם שיישנו עבודת־פרך מאב לבן. ובמקום לעשות מטר אחד אריג עשה הפועל שנים; ועל מקום נעל אחת יחידה עשה זוג; ככה זה היה—קצרות. תן לי מה שמגיע לי וקח את חלקך שלך. גם הפועל עצמו השתנה לגמרי, מלבושיו נאים ומצוחצחים, סרבלי־העבודה מנוצצים יפה, אחרי־הצהריים חוזר מן העבודה, מחליף את בגדיו ולובש את החליפה שלו מאה־אחוז. תרבוש 'אל־נסר' ונעליים תוצרת אנגליה. ואיזה בתי־קפה היו שם! איזה גנים! איזה קיזנאות! איזה יופי! כל האנשים שמה היו חבובים, שמחים ומאושרים. לא היתה שום אי־נעימות, ולא זמנים קשים, כל היום צוחקים ומשתעשעים. בלילה היו הולכים לקולנוע, וכל אחד, לפי פקודה, גדול וקטן—כולם הולכים לקולנוע. והסרטים—סרטים מאה־אחוז... ומה שנוגע למשטרה—אין משטרה בכלל, והשוטר, במקום לצאת לסיור של שמונה שעות... יושב לו בתא של זכוכית, בדיוק באמצע הרחוב, ומשרד קטן... ומי שצריך משהו ניגש אליו... חכה. הנה האספו־הגיע. סלח לי. נסתכל איך נראית ה'סחורה' של היום."

למעשה, שמעתי רחש קל שעלה מפיוון הדלת, אך הייתי שקוע בסיפורו של פרחאת כדי־כך שלא יכולתי לתת דעתי. משנפניתי לפתח הדלת והנה דחוסים בה ארבעה או חמישה אנשים לבושים כבני כפר, גבוהים ורחבי־גו ולראשיהם מצנפות־בד, בידיהם משכו ילדים רבים, פרועי־שער, לבד מקבצנים זקנים שנגררו אחריהם, כשהגלבייה של כל ילד קשורה בחברתה. שוטרי־החרש נראו כנפילים ממש, ולעומתם נראו הילדים כחושים ומגומגמים, כאפרוחים נפחדים. הם הצו את הרחבה והשיירה הגיעה עד למעקה. הם, הפאים, נתלו על־ידי השאון שהקימו, ורבי־סמל פרחאת שיסע את קולותיהם בהרעימו:

"מספיק! סתום את הפה, אתה והוא! סדר אותם בשורה מולי. הפסק את הקישקוש שם. שתסתמא!"

שאר שוטרי־החרש הלכו להם, והכל הסתדרו בשקט בשורה.

ישוב נתרועח פרחאת לאחור על מושבו, קורן מנחת:

"ואחר־כך?" שאלתי.

"ובכן, אז הופיעו המכונות מגרמניה, והמהנדסים והפועלים התחילו לעבוד... והמשיכו

לפתח את המדבר כולו... תאר לעצמך, החול הזה כולו נורע. רכבת-אקספרס שתסע שבועיים לא תגיע בשום-אופן עד הסוף. ומה שחשוב יותר היה שלא נשאר עוד זכר לכל השטויות האלו שקוראים מחרשות וגלגלי-מים והבלים כאלה. הכל נעשה על-ידי מיפון, השקאה על-ידי מיפון, דישה על-ידי מיפון, זיבול על-ידי מיפון, היו שם אפילו מכונות לאיסוף הפותן ולחיתוך התלתן, והאיכר שעשה את העבודה לא ידע עוד על דברים כמו גלביות, מצנפות, נעלי-בית צהובות, וכל השטויות הללו, בשום-פנים-ואופן. הכל—חליפות—מכנסי-ח'אקי עד הברפיים, כובעים לבנים נקיים ונעליים בעלות סוליה כפולה שלעולם לא תתבלה. והאיכרים היו יוצאים לעבודה בשורה, עובדים רק עד הצהריים, וגם חוזרים בשורה. וגם הנשים עשו כן... אלא שאלו היו בשדה אחד והאנשים בשדה אחר. והבתים כולם מאבן. ומנורות-נפט יצאו מן השימוש בכלל—הכל היה חשמל, ודמי-השימוש בו—על חשבון בעלי-הקרקע... לכל שורה של בתים היתה קנטינה משלה ובה אכלו כולם, ואחרי-כן היו כולם הולכים הביתה למנוחת הצהריים, ואחר-כך היו מסתדרים בשורה ללכת לבית-הספר ללמוד לקרוא ולכתוב ולדעת את הזכויות שלהם ואת החובות. אבל אדוני, שלא להאריך בסיפור, אותו איש שצבר כל-כך הרבה כסף, בסוף כבר לא היה לו שום ענין בו, הכל היה אצלו זול יותר מן החול... ומי שיש לו הרבה כל-כך סופו שיקוף בזה—אפילו מי שאוכל תפוחים יום-יום נמאס עליו הדבר. וכך יום אחד הודיע בראדיו—כן, שכחתי לספר לך שהוא הקים תחנת-שידור וקישר כל בית ובית לתחנה הזאת—ובכן, הוא הודיע במיקרופון שהוא מוותר על הכל".

עכשיו הביט בי פרחת פאילו היתה דעתו מוסחת לעניין אחר.

"הי, מה אתה עושה שם, בשביל מה?" פנה פתאום אל השוטר. "אין לך מה לעשות?"

השיב השוטר בגימגום:

"בעצם... הוא... הוא נמסר לידי".

"נמסר? מדוע?"

"לשמור עליו".

רב-סמל פרחת הסתובב והביט בי שלא-פרגיל. הוא הוסיף להתבונן בי, ואין ספק שנוכח לדעת כי אינני מתאים להיות רוצח, גנב או חוטף-ילדים. ואינני יודע למה התכוון כשמילמל לאטו מהסם:

"אה... האנשים האלה... אתה אחד מהם?"

"אחד ממי? על-כל-פנים... מה הודיע האיש בראדיו?"

הוא הוסיף להביט, אחר הפטיר בפזוור-נפש:

"אה... באללה, אינני זוכר... זה סתם מלים... אתה באמת מאמין בזה?"

עורפניו נתהדק עד שהיה שוב כעור-התוף שנמתת. הוא התקין כובעו על מצחו כחוק, שחה אל הקבצן הזקן שניצב בראש התור ונעץ בו עיניו, ואחר הרעים בקולו כתמיד:

"תגידי משהו, בהמה! איך קוראים לך?"

(מערבית: ש מ ו א ל ר ג ו ל נ ט)